

President Toomas Hendrik Ilves lei Mulgimaa lipu varda sissi õbenagla.

Lipu õnnistive sissi Villändimaa praost Marko Tiitus, Tarvastu kirikuõpetei Elve Bender ja Helme koguduse õpetei Arvo Lasting.

Tarvastun tetti Mulgimaa aalugu

Teime Tarvastun ütenukun Mulgimaa aalugu. Ma ütle edesi Tarvastu rahva tänu kigile mulkele, et uskside jättä Mulgimaa lipu õnnistemise mede Tarvastu kirikule. Et sii tähtis päev jääs Mulgimaa aalukku ja mulkele miilde, selle aus teime omalt puult Tarvastu paisjärve veeren valla puukujude kogu. Sii jääp uhkes märgis meile kigile miilde tuleteme sedä päevä ja aaluulist silmäpilku.

Puukujude kogu luumise mõte tekkusi meil ütenukun Tarvastu kihelkonna rikka kultuuriperänduse pääle mõtelden ja austusest nende mede kandin sündinu suurmeeste ja -naiste vastu, kes Eesti Vabariigi luumise ja kaitsmise man om akkaje ollu.

Mulgi peremiis ja perenaine om oma uhke kuju saanu Kärstne mõisapargist peri vanast lehisest. Mulgimaa lipp mihe kähen tuletetep müüdasõitjile miilde, et just Tarvastun sai lipp õnnistet. Rahva ulgan täädä-tuntu Andres Renni-

Alar Karu
Tarvastu vallavanemb

ti laulust „Kodukotus“ om saanu akatuse laste mängmine ulgandi laia kivi pääl ja selleperäst om kah mede latse kivi pääle säetu. Latsi om kivi pääl täpi päält nõnda pallu, kui neid pias oleme edespidi egän nooren Mulgimaa peren.

Tugev pere om riigi päämine tugi ja just siandse elujõulise puust vormitu Mulgi pere kätte anname oida mede ilusa Mulgimaa lipu.

Jäagu sii Mulgimaa lipuge Mulgi pere meile miilde tuleteme mede esivanembide uhket oiakut mulgi kultuuri ja taluelu allaoidmise man ja mede kohust mulgi kiilt ja miilt oma lastel edesi anda.

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Pääle lipu õnnistemist tulli kik rahvas rongikäigun rõnast alla Tarvastu paisjärve viirde.

Puide Erich
MKI vanemb

Tarvastuse olli 12. oktoobrel tullu pallu mulke ja mede sõpru, et ütenukun ulgandi sedä mulke jaos suurt päevä tähiste. Tarvastu kirikun õnnistedi mede lipp ja peräst tetti paisjärve veeren valla puukujude kogu „Õnnelik Mulgi pere“.

Mia kui MKI vanemb tahas, et mede kodude võtas omas

mede lipu ja tõmbas selle oma usseaia pääl masti. Lehvgu mede lipp üle Mulgimaa! Mes saap olla viil paremb, kui mede lipp levvüp tii üle maade, merede ja mägede.

Mulgi kultuuri inistiduudi ütis edimesi laane olli egässe mede kihelkonda – Halliste, Helme, Karksi, Paistu ja Tarvastu – panna püsti mulgi kuju. Ää om, et meid ei tunta enämb pallald kui imelikke mustakuvvelisi miheksit tikutopsi päält, vaid Abjan ütlep meile tere Mulgi miis, Paistun istup tõine miis pengi pääl, Karksi-Nuian keeruteve tantsumulgi, Elmen seisap Mulgi

naine ja nüid om Tarvastun kah oma õnnelik Mulgi pere.

Emä – linaäitsme peon, esi õnnistet olekun; esä, kes saap oma tüümihe käte vahel oida ja kaitsa mede Mulgi lippu, ja latse kivi pääl vilespilli mängmän.

2013. olli perimuskuultuuri aaste, pääliskirjage „Ilma perijede ei ole perändust“. Mia tunne, et sii om Mulgimaal ollu ää aaste.

Oleme ütis pere. Ma soovi kigile mulkele ütenukun tegutsemist ja arusaamist, et õnnelik pere om miu ende pere, miu kodu. Mulgi, tulge edesi kodu!

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Mulgimaa omavalitsuste juhi ja tõise tähtsa nõnade „Õnneliku Mulgi pere“ ümmer. Pildi: Helen Vunder.

Kas kultuur sünnis patta panna?

Kultuur – sii om kik kilusa asja: laul, tants, peenike näputüü, salmikse jne. A kik me täame, et ilu ei sünni patta panna. Kõrrage saap olla üits, kas kultuur või äri. Kokku nii ei passi. Või iki passive?

Kristi Ilves
Toimendei

Kultuuriperänduse aastate om meid pannu mõtleme, et kultuur ei ole pallald sii, mida teeve vällä õppin asjamihe kunnigil kaugel ja kõrgen. Kultuur om egä päe mede ümmer ja me esi teeme sedä ja anname oma lastel ja lastelastel edesi. Nüid om akatu mede egäpäeväst vaimukultuuri kah kokku korjame ja kigile vaatamise jaos vällä paneme. Eesti vaimuperimusest om tettu nimekiri, kun om sihen kah paar mulke asja: mede Mulgi puder ja toomeosset korvipunumine. Võip ütelde, et mõlembe sünnive patta panna küll. Nii om prilla viil üits jagu mede elust, aga kui me esi aru ei saa, et na om väärt alla oidmist, võip üitskõrd ilda olla. Kergemb om ju poodist valmissüüki osta ja odavit korve om kah kaubamajade täüs, ja mitte pallald meil, vaid üle ilma. Ütesugutsit korve saap Ameerikast, Austraaliast ja Iinast. A kaeged mujalt ilmast Mulgi putru või toomeosset käsitsi tettu korve osta!

Nüid sel aal om üle ilma inimestel sundus pääl eläde üttemuudu, mõtelde üttemuudu, kanda üttesugutsit rõõvit, süvvä üttemuudu süüke. Selle vastu om rasse astu. A sõski om järest rohkemb inimesi, kes mõtleve töistmuudu. Na tahave näta ja pruuvi sedä, mes om nii oma kodukandin ku mujal ilman töistmuudu, siande, et sedä mujalt ei saa. Just sii jagu mede kultuurist sünnis patta panna – kas sis sõna-sõnalt võtten või laiembelt mõtelden. Mede ärimihe om joba aastit vällämaal õpman ja uurman käinu, na täave äste, mes sääl tetäs. Nüid oles aig tagasi kodu poole vaadete. Kunas tetäs valla kõrts, kun saap süvvä Võrtsjärve kala, mede mõtsast lastu põdra, sia või kopra liha, juvva lähiksest talust tullu õiget piimä ja võtta magussõõgis Mulgimaa mõtsest korjat mustikit, palukit, murakit ja kuremarju?

Kultuur ei ole pallald sii, mes raha nõvvp, ta võip sedä kah esi sissi tuvva. Päätähtis om ta ära tunda ja targaste tarvite.

Ääd uut (kultuuri)aastet kigile!

Kolmas Mulgi pidu oodab kikki

Tuleve suve oodave Tarvastu vald ja Mulgi Kultuuri Instituut kikki mulke, sõpru ja külälisi.

Tarvastu valda Suistle külälä III Mulgi pidule. Iistvedäje om Tarvastu rahvas. Sii pidu ei ole mõteldu ariligu laulu- ja tansupiduna, vaid mulke ütise lustipiduna.

I. Rütli raamatust „Eesti uuemad laulumängud“ võip lugede: „Tava kohalike kälalaulude saatel vahetantsudega ringmänge teha oli eriti levinud väga elava simmani- ja ringmängutraditsiooniga Mulgimaal... Mulgimaa kujunes möödunud sajandi (19. saj) lõpuveerandil ja 20. saj algupoolel üheks põhiliseks tseentruumiks, mis rikastas ka naaberlade ringmängutraditsioone.“

J. Elken om kirjuten oma välläanden „Ringmängud nootidega“ sihandse ria: „Pulmad, varrud ja muud lõbupidud, kus noori inimesi koos, on ringmängud armsaim ajaviide, millest ka vanemad inimesed osa võtavad.“

Nii ria om anden tegijil mõtte tettä üits tore Mulgi simman, kun saave osa kikk pidule tulije – nii esineje ku ka vaateje. Kikk laulusõna om lihtsa ja ütten lauldave. Kuna pallu rühmi näeve vaeva Talna pidu laule ja tantse õpmisege, sis mede pidu ei piaskellekil rasse oleme ja osa võtme võive sellest tulla kikk, kes viil tahave, noortemajade rühmä ja ansamble kah ja ikki mehi oodame manu – neid om meil viil kirjan peris vähä. Mede asjaamist aviteb kokku viia Tarvastu valla aridus- ja kultuurinõunik Feldmanni Maive.

Kirja saap ennest anda il-mavõrgu aadressi pääle maive.feldmann@tarvastu.ee ja mede laulumängu noodi ja seletuse om kirjan aadressi pääl <http://torva.edu.ee/~valdeko/mulk/>.

Edimene kokkusaamine juhendejitege om meil 10. näärikuu päeval Mustla pääl.

Ilust ja lustilikku jõulu kigile!

Laande Alli – III pidu pääjuht

Mulgimaa tulevik om ennekikke mulke endi kähen

Mulgi Kultuuri Instituut kutsus novembrekuul mulgimaalasi Mulgimaa edesimehe ja tulevigust mõtleme ja oma arvamist vällä ütteleme. 1. detsembres saime kümme-kond väärt vastust ettepanekidege, millest mõni om väärt joba lähembel aal teos tegemist, a läbi arutedes kindlaste kik mõtte.

Ärä sai peet kah edimene seminar ütten Mulgimaa omavalitsuste juhte ja ärksämbide inimestege. Kik tullive Setumaa-le Piusa ürgoru puhkekeskuse kokku, et rohkemb täada saia kah Setumaa arenguprogrammi kohta. Kohale ollive kutsutu kah Setumaa inimese, sest neil om oma regionaalprogramm joba olemen. Ütenkuun arutime kate päeväge läbi ulka küsimusi. Akassime pääle sellest, mes Mulgimaal ollu om ja mes prilla om, jõusime vällä selleni, miast Mulgimaad me edespidi näta tahas. Kige tähtsamb küsimus om, kudas mede rahva mulgi miilt ja mede maanuka esierälikku luudust saas kige parembini tarvite kah äritegemise man. Mulgimaa regionaalprogrammi päämine sihk om, et Mulgimaal eläs tugeve, targa, tüüka ja õnneliku pere. Et sedäviisi oles, piask Mulgimaa elu jõudsaste edesi mineme, siin piask oleme inimeste jaos ää ja rahulik elukotus.

Setumaal om äste näta, kudas Setumaa Arengu programmi abige om sarnatse katusorganisatsiooni saanu programmist egä aastate tegevustoetust, ja tänu sellele om sääl elu pallu rõõmsambes minnu. Ennest om nõnda äste välläpoole näidädu, et suurembel jaol Eesti inimestest tulep kohe pilt silme ette esitsugu asjest ja tegemistest, mes setude ja Setumaage seot om. Meil ei ole prilla olemen

Seminarile ollive Mulgimaa tuleviku pääle mõtleme tullu veeränsada mulki ja setud.

ülemulgimaalasi kuuntüüorganisatsioone, nagu om Setumaa. Päämine jagu mede tegemistest om kõrraldet Mulgi Kultuuri Instituudi iistvedämisege. Kige selle peräst peeti tähtsamb ütiste asutuste tekkumist. Näituses võis Mulgimaa võõrastemajade ja töise selle asjage tegeleje olla kuun üte katusorganisatsiooni all, sedäviisi saas na rohkemb ja parembini kuuntüüd tetä. Siandis organisatsioone ja kuuntüüvõrgustikke saas luvva kah töiste elualade ettevõtja. Mulgis olemise kandi päält oles kige tähtsamb Mulgimaa käsitüümeistride kuuntüü, neil oles üttenkuun paremb oma tüüsit rahvale näidäde, parembes tetä ja müvvä.

Seminaril ollu inimese ütlive vällä, et prilla om küll maantiide veeren sildi, et inime om jõudan Mulgimaale, a sedä mulgi miilt egä vurhvi ei ole kunnigil tunda egä näta. Kui kõneleme mulkest, mulgi kultuurist, keelest ja kombist, sis kun om sii kotus, kun saame üttele, et tule ja kae esi, millege tegemist om? Selleperäst saigi üttes tähtsamb asjas kirja

pant Mulgimaa külästuskeskuse tegemine Elme valda Soogemäele. Sii piask oleme sii kotus, kun üte suure mulgi talu järgi saap näidäde ja õpete kikke, mes mulkes ja Mulgimaas putus. Ku tahame võõrit siia käimä kutsu, piask vast rohkemb tarvite ära sedä, mes om meil esitsugust. Prilla ei ole täada üttegi peris mulgi muudu turismitalu või ettevõtjat.

Tähtis om kah nuuri tagast utsite, et na kodukandin akkajembe oles. Sedäviisi oles na Mulgimaage rohkemb seot ja vast jääs kah edespidi siia. Sedä saap äste tetä esitsugu õppeprogramme abige, kui nii riik ku omavalitsuse selle oma süameasjas võtave.

Mulgi kultuuri ja meele edesimeheku jaos om tähtis mulgi keele ja kultuuri viimine projekte abige kuulese ja lasteaidese. Sedä om seni kah Mulgi Kultuuri Instituudi iistvedämisege ja mede kiilt ja kultuuri äste tundvide inimeste abige jõudu müüdä tettu.

Mulgimaa tuleviku arutemine läp uvvel aastel edesi. Kik om oodetu kokkusaamistele, kun egäüits saap oma mõtte vällä üttelede:

09.01.2104 - Tarvastu käsitüükoda

13.01.2014 - Karksi kultuuri-keskus

14.01.2013 - Helme vallamaja
21.01.2014 - Halliste rahvamaja
Akatus egä kõrd kell 19.00.

Tulge kindlaste sõna sekkä ütteleme, et üitski ää mõte ei jääs tähele panemede!

Detsembrekuul oodame viil kah tede kirja pantu mõttit Mulgimaa elu edesiviimise jaos. Olge ää ja saatke oma mõtte e-posti aadressi pääle:

instituut@mulgikultuur.ee

Kärt Leppik
Andres Rõigas

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Setumaal juhat mulke kuunistmist Mulgimaa ettevõtja Urmas Tuuleveski.

Pildi: Alar Karu.

Üits mulk

Priit Retsep ek Korvi Priit (36) om üits esivärki nuur miis – sel aal, ku ulka töisi temäsgutsit eläve linnan, söidave viimätsse moodu BMWge ja aave konturin äri, käip temä müüdä Mulgimaa mõtsu, vaatep ilma ja piksepilvi, tiip kodun korve ja söidap jalgrattage neid müümä. Sii aaste tetti temäst kah vilm ja toomeossest korvipunumine kanti Eesti vaimse kultuuriperänduse nimekirja.

Miande olli Siu latsepölv?

Latsepölve ma mälete vast viieaastest pääle, sis ollime kolunud Suure-Jaani lähiksese Taevere küllä. Emä olli Vöhma lihakombinaadin tühün, pärast Lahmuse sovoosin. Vanaemä olli kodun ja onu tüüt Paala kolooosin. Meil olli arilik maaelu nagu iki, suvel sai ma kah sovoosin tühün käia ja muduki käisime üttepukku kalal, sügisel seenil ja egä's kodun kah tüüst puudu es tule – aiamaa ja loomapidamine jne. Kui ma olli 13 aastet vana, sis akassi tõtssembelt korve tege-mise vastu uvi tundma. Nõnda, et ma ole 23 aastet korve tennu. Onu ja emä sis esiti iki näidässive ja õpessive. Edimese korvi ollive iki esieräligu kujuge, a aigapidi akas asi edeneme. No ja sös akas kumu edesi mineme, kigepäält üleaidse, sis külarahvas ja sis joba Villändi jne. Aalehen akati miu nimeteme, tullive edimese päeväpildi miust... Kige pikemb vahe korvitegemise man olli mul 1997-1998, ku ma olli sõvaven.

Kas sa olet kah määnestki ametit kunnigil koolin õpnu?

Ei ole, kuul jäi kah pääle 10. lassi pooleli, kirstunagla ollive mul matemaatika ja joonestemine.

Kas olet pidänu plaani kah korvitegemine sinnapaika jätta ja suurt raha tiinama akate?

Miast tüüd oles pakku maal inimesel, kel aridust 10 lassi ja kes autudest-rakturidest midägi ei tää? Linnaminejet miust kah ei ole – no ei istu mitte kudagi sii linnaelu miul. Prilla paist küll sedämuudu, et egä ma edespidi kah midägi muud ametit pidäme ei akka.

2010. aastel sait Villändi-maa Rahvakunstimeistre au-nime. Kas ollit enne sedä kah mõtelnu, et sii, mes sa tiit, om (rahva)kunst?

Sedä, et korvitegemine ja käsitüü laiembelt om üits jagu rahvakultuurist ja rahvakunstist, kõneldi iki. Pallu imestemist olli joba edimeste laate pääl, et ken-nigi nuur üldse midägi siast tiip.

Miandse om ollu kige esieräligumbe korvi, mes Sa tennu olet?

Kige esierälikumb tüü, mes ma tennu ole, olli vast 15 aastet tagasi üte kuumaõhupalli korvi parandemine (sel olli maha tullen üits külg viga saanu) ja

neid uvitevit punut asju om viil töisi kah remonditu, näituses üits vana suur korv, millege vanast kodulinde laate pääle veeti jne. Kige kallimb korv olli üits egävene suur korvilahmak, mes läits Läänemaale, sii telliti lambavilla oidmise jaos ja ma sai selle iist 80€. Sii olli miu kige kallimb korv.

Kige pikembe reisi om tennu üits miu korv, mes viiti Venezue-lasse, aga võip olla, et mõni om viil kaugembele rännanu.

Mes om Siu tettu korvi ja suurest ketipoodist ostet korvi päämine vahe? Suurden kau-bakeskusten om muduki kah egäsugutsit korve müügil ja ulga odavembe kui miul, aga nii ei ole kuigi äste tettu. Laate pääl inime-se üttepukku kõneleve, et siandse poodikorvige saap paar kõrda mõtsan käia ja sös jääp kas sang piu või sadap põhi alt ärä... Ma ole puuten esi kah korve uurin ja

Ku Priit oma korvege laate pääl käip, sis tal käe kogu aig tüüteve, kundede uutmise aal saap nii mõnigi uus korv valmis. Pilt: Priit Retsepa pildikogu.

tähele pannu, et ütteminekukoha om nigela, sageste om kogundi lambrelüüja või liimige korve man tubliste tüüd tettu.

Kas ossest punut korv om nüidse aal rohkemb egäpäevä-ne tarvitamise asi või moodu-ja iluasi?

Aigapidi om korve tarvitemi-ne iki suurembes minnu. Uvve Eesti vabariigi edimeste aastide aal olli lekk- ja lastmasspange roh-kemb, aga viimätsse kümnekonna aastete om sedä lekki ja lastmassi vähembes jäänu ja luudusest peri

Elu and Priit Retsepale korvi

kraam jälle tasakeste au sissi aka-nu tuleme. Korve tarvitedes küll iluasjas, aga pallude tarvitve neid iki egäpäevätselt kah – kas sis latse oiave mänguasju sihen või oidas nende sihen käsitüükraami, kudas kellegi pää löikap. Miu korvi omgi rohkemb egäpäevätsse tarvitamise jaos mõteldu.

Nüid om Siu korvipunumi-ne kah Eesti vaimse kultuuri-peränduse nimekirja pant. Kui pallu om Eestin viil sinutaolit-sit korvimeistrit ja kas mujal ilman kah siast asja tetäs?

Neid töisi korvitegijit ma näe iki laate pääl, a siast, kes miu muudu toomeossest tiis, ei ole nannu. Ariliguld tetäs kas pajust või laastest. Mia tunne kümme-konda tegijat, aga arvate om, et neid om viil. Ma ju kah kigil laatel ei käi ja ma usu, et pallude elätenu korvitegije suurembide/kaugembide laate pääl ei käigi. Mujal ilman om kogundi tervit kante, kos perede ja küläde kau-pa korve tetäs, näituses mede üleaidside lätliste man, Leedun, Ungarin ja muduki Aasia riiken.

Kudas sa esi uusi nõkse manu õpit?

No ma iki uuri töiste tettu korve ja poodikaupa kah ja sös proovi jälle ütte või töist nõksu.

Ku elu and korvi, sis tulep nii ää meelege vastu võtta. Pilt: Ain Tõnts.

Üte siandse suurusege korvi jaos läp umbes 50-70 vitsa, sii olenes nende pikkusest. Ütest pöidrajämmusest toomekaikast saap 15-20 vitsa, aga käevare-jämmusest kaikast saap kuni 1000 vitsa, olenep jälle kui paksu ja laia vitsa piave oleme. Aastete ma tii ümäriguld 100 korvi, aga egä ma täpseld ei tää.

Toomeossest saap kikke tetä, jämmembidest saap väige äid sikkit lapju- ja viglavarsi, suka-vardit ja eegelnõklu ei ole kah vaja poodist osta, samamuudu varnu. Ma ole pruuvnu jämmest toomest katusselaaste kah tõm-mate – saap tetä küll. Keväde ma tahas kuuri katusse toomelaas-tes tetä.

Oma korve käit müümän päämiselt laate pääl ja ariliguld söidat sinna rattage, korvi perä pääl. Mitu korvi ratta pääle mahus?

Jalgrattage ma söida lähembi-de laate pääle aaste läbi. Kui äste säädä, sis vast 50-60 korvi mahup jalgratta pääle ärä, tillembit korve saap ju suurde sissi panna. Mõnikörd, ku ma kunnigil söida, piatep mõni autu tii pääl kinni ja ostap kohe midägi ärä. Üitskörd ma olli jälle ommuku korviuni-kuge söidun, kui suur reisibuss ruutslastege vastu tulli, esiti söit müüdä, aga tüki aa pärast tulli uvveste järgi, na ollive bussinõna ümmer käändan ja ostsive üte-kõrrage terve laadungi ärä.

Mes siu ellu viil pääle korve mahus?

Neid tegemisi maal iki jak-kus: kennigi kuts puid löikame või lahkma, kellegil om vaja vähä korstnit-sööre pühki, mar-japuhmit või villäpuid löigate... Ma käi kah marjamõtsan, seenil, kalal, päeväpildimassin ja märkmik om kah iki ütten – kui midägi uvitevet silma jääp, sös kirjute üles ja saada uvilistel. Pik-sevaatejide võrgun ole mia kah, saada sao ja lume paksuse kohta tädust – nõnda et sis vähäviisi luuduseurja kah.

Jutu kirjut üles ja sääd mulgi kiilde
Kristi Ilves

Siust om tettu kah vilm „Toomeossest korvi punumine“ (<http://www.youtube.com/watch?v=ONUTCCYoMuE>), kunkottal sa näität täpselt, kudas toomeossest korvi tetä. Kudas vilm om vastu võetu?

Pääle vilmi mõni iki om kirjutun ja kittan. Järgitegijist ei ole kuulu, aga siin-sääl om joba koolitemisi küll kõrraldet ja mõni om iki oma jaos mõne korvi pärast valmis kah tennu...

Kas olet toomeossest pääle korve midägi muud kah tennu?

Esivanembide elujälle Kitzbergi sõbra uursive nööritiid

Ku mia laits olli, käisime üten terve perege iki suusatemen. Emä õpet meid loomajälgi lugeme. Egä luum jätt maha esitmuudu jällemustre. Viil sai jälge järgi aru, kas sii olli suur või tillike luum, kas ta kõnd rahuliguld või pages irmuge kellegi iist. Midä rohkemb ja suurembe oolege jälgi uursit, sedä rohkemb täada sait.

Vanavara ek mede esivanembide tettu asjege om sedäsisamate. Nii om mede iilkäijade

elujälle. Neid kokku korjaten ja uurin, nende pääle mõtelden, neist elutarkust, uusi mõttit ja luumiselusti saaden kasvap su tillike rahvas suurembes. Kunagi elänu ja ollu inimese saave sedäviisi olejis ja osalistes. Sa saat parembini akkame omade seltsin, sellätagune om kindlamb. Müüdä minnu aa saave tulevestele aigele toes, kateksi käevangun – minevik ja olevik – om kindlamb edesi minna.

Siandse mõtte ja tunde om miu joba noorest iast saati õhuten korjame vanavara – esieränis rõõvamaterjali, asjaksit sellest vallast, midä ma esi ole õppin ja kige parembini tunne. Kokku korjatu asja om päämiselt peri miu oma ihu ja enge lähiksest – Mulgimaa veere päält Raudna ja Eimtali kandist ja mujalt Villändimaalt kah. Kihnu om saanu paaigu miu tõises kodukotuses ja säält om vaat et sama pallu kokku korjat.

Anu Rauale anti 1. detsembrel Tartu ülikooli rahvumõtte auid. Emeriitprovessur Anu Raud om Eesti vaibakunsnik, kunstiperänduse oidai ja kokkukorjai, kavvaaigne Eesti kunstiakadeemia ja TÜ Villändi kultuuriakadeemia õppejõud.

Anu Raud näitab ühikooli õpilastele oma vaibakavandit ja kõnelep, kudas uvve vaiba luumise mõtte sünnive. Pilt: Kristi Ilves.

Kaits esitsugust kotust – lina-dege ää järe pääle saanu Mulgimaa ja liivane tuulte jaos valla tillike saareke. Kihnlase om käinu iki räimevuurege Mulgimaal ja jäätiid müüdä, ku loomasüük otsan olli, oma kirikindit ja -sukke mõne märsitävve aganide vastu vahtemen.

Mulgi om oma latsi irmuten, et ole ää laits, mudu tulep kihnlane ja viip su mineme. A kihnlase om jälle omakõrda oma latsi õpeni, et ärge minge kaugese mere sissi – säält suurde kivide man käive mulgi nõia vihtlemen ja võtave teid ütten. Nii om siandse tillikse luu.

Vanavara korjai täap, et pallude kokku korjat asje manu käive mälestuse, egä asja taga om inime ja mõnikõrd om luu man osalise kah temä sugulise. Nii luu om uviteve ja annave asjele väärtust ja värvi manu.

Anu Raud
Mulgi kiil: Kristi Ilves

2013. aastel olli pühendet perimuskultuurile. Korjassime kokku tähelepanekit esivanembide elust ja täitsime sedäviisi perimuskultuuri varasalve.

Karksi valla ümärlavvan saive kik mede seltsi üttemuudu kõrralduse – akkame uurme, kudas esivanembe oma täadmisi edesi andsive. Akatusen võtsime ette tiise.

Meil om ollu suve- ja talvetii, sõa- ja postitii, talu- ja mõisatii, juudi ja Kitzbergi tii, lusti- ja nööritii. Päämine iistvedäje om mede tiide uurmise man ollu Joone Helve.

Kitzbergi Sõpre Selts võts ende uurmisetüüs nööritii. Sii tii om meil olemen ja seot Kitzbergi eluge. Uurmisetüü pääliskirjas sai „Kitzbergi äpärdunu Ruhjareis“. Kitzberg käis sedä tiid küll poisiksest peräst jala, a me nüid autuge.

Pääle akassime Kitzbergi kodust Maielt, söidime Penujese. Tii veeren endiste talukotuste man tulettime miilde endise aa elu. Enäpest ollive talude asemide pääl kiviuniku. Kadunu om Penuje Niitsaadu koolitare, vastu om pidänu Öövesti künnapuu

Nööritii om sirge jusku juttlavvage tõmmat.

Ilse Israel ja temä volkloorirühmä latse Odräl kunagise Grossi talu puistii akatusen. Pildi: Margus Mõisavald.

Kööna (Lätimaa) veske kure ja Mulgimaa latse.

– ohvrepuu. Teieme kah ohvrepuu man piatemise ja suuvsime talle ääd käekäiku. Jõusime Saate suurtaluni, säält om nööritii äste nätä, nõnda sirge ku juttlavvage tõmmat. Sii tii tetti viinaveo jaos Riiga, iki selleperäst, et veo pääle vähemb kulu lääs. Sii olli viil mõisa-aal.

Penuja mõisa pargi mant käändsime Lätimaa poole. Tiimärk näidäs, et Ruhja om 20 kilumiitert. Tii veeren ollive ütiku talu, mõisauune Lätimaal Araksten ja Loodin (Lode läti

k). Uune ollive lagunu ja justku maha jäetu. 1936. aasteni olli Karksi-Nuian kah Riia uulits, peräst sai sii Pärnu-Tartu tii nime.

Mede uurmisetüü teive kirjan ja pildin matkaraas Mõisavalla Margus, Israeli Ilse ja mia esi. Sii ei ole pallalt tii ärätundmine, sii om kate rahva – lätliste ja eestliste uurmisetüü perändkultuurist. Mil om ju ütts ütine täada-tuntu suurmiis – Kitzberg.

Asta Jaaksoo
Kitzbergi Sõprade Seltsi iistvedäi

Lätlise kirjutive Kitzbergist raamatu

Novembrekuu lõpun olli Lätimaal Kalkunen rahvusvaheline konverents eestikiilse pääliskirjage „Kalkune inimese ja sünnimuse“. Üits ettekanne olli säält kah Kitzbergi aus ja sõnavõtten märgiti ärä sedä aiga, ku Kitzberg elli Kalkunen, sii olli 1894–1898.

Eestin olli kunagi aig, ku valla-kirjutite ametin olejide käest nõuti vene keele mõistmist. August Kitzberg olli kolme valla (Püügale, Polli ja Karksi) kirjutite ja kohtunotar. Temä pidi vene keele peräst tüült ärä mineme. Kohaliku mõisniku sokutive ta Riiga tüüle. Temäst sai pärmi- ja piiretusevabriku raamatupidajade. Lätliste abige sai leib lavva pääle ja eluasemes üürituba.

Lätliste elust tääs Kitzberg joba poisiksepolven. Läti karjatüdruku

olliv talle elu õppetunde anden. Kalkunen eläden võts Kitzberg osa seltse tüüst, kirjut elämisest Kalkunen ja avit lätlisi rahvaepuse rükmise tüü man.

2013. aastel andsive lätlise vällä raamatu „Augusts Kicbergs Kalkune“ ek eestikeeli „August Kitzberg Kalkunis: kirjaniku 155. sünniaasta mälestuseks“. Välläandai olli Daugavpils ülikooli latgali aaluu uurmise instituut. Rita Täksi tõlkimise abige saive na täadmisi „Üte vana „tuuletallaja“ nuurpõlve mälestuste“ raamatust. Pääle selle olli neil viil abis Jaan Eilarti uurmisetüü Kitzbergi elust Lätimaal. Enne ollive Lätlise joba tuttave „Maimu“ ja „Libaundige“. Tänävaaste tullive lätlise oma kodu-uurjete ja rovesuritege kah

Asta Jaaksoo näitab uhkusege lätliste vällä ant raamatit ja tunnep muret selleperäst, et eestlise oma suurmeestest nõndapallu lugu ei pia. Pilt: Kristi Ilves

uvireisile Karksi valda Kitzbergige seot paiku pääle.

Kokkuvõte Kitzbergi austuses olli 22.-23. novembreni Kalkunen ja sellest võts osa kah Kitzbergi Sõprade Seltsi juhatus. Vastuvõtt olli süämlik ja austusvääriline. Mõtlemine pands sii, et Kitzberg olli Lätimaal Kalkunen pallald viis aastet, aga kudas lätlise temät au sihen oiave. Meil, kus Kitzberg om perändkultuuri varasalve täitan eluaig, ei ole tedä riigi puult küll sedäviisi austet. Temä vaimupe-rändus om jäet pallalt Kitzbergi Sõprade Seltsi priitahlike oida.

Oiatuses jäi meile täadmine, et sii rahvas, kes ei oia oma perimuskultuuri, om määrät vällä sureme. Armse eestlise, ku sedäsi edesi läap, sis om pidu mede uulitsen mõne aa peräst läbi.

Asta Jaaksoo
Kitzbergi Sõprade Seltsi iistvedäi

Kultuuriperändus sünnis süvvä kah

Kultuuriperänduse aaste 1. detsembrel teime Karksi Valla Kultuurikeskuse sinitsen saalin valla näituse "Päränd elab!", mes tõi meile kodu kätte kümme esierälikku asja Eesti vaimse kultuuriperänduse nimekirjast. Egäüits neist om oma kandi inimeste jaos armas ja tähtis. Näitusege tahetes utsite inimesi rohkemb tähele paneme ja indame vaimuperändust mede ümmer.

Pallude arvave, et vaimuperändus om sii, ku kennigi mõist väige peenikest näputüüd tetä, mõnda pilli mängi või tantsi. A tegelikult võip sii olla kah mõni peris egäpäeväne asi, näituses mõsu mõskmine või moosi kiitmine. Sedäviisi omgi mõni asi tääda-tuntu mitmen kandin, a mõni pallald ütten, näituses Seto leelo.

Täadmisi, tüüsit ja kombit, mes põlvest põlve edesi andas ja mes eläve viil prilla kah, om mede ümmer ulka. Selle jaos, et oma vaimuperändust tõistele kah näidate, om Eesti eri kantest tettu nimekirja sissikandit. Näituses Mulgimaalt om üles pantu Mulgi pudru tegemine ja

Kai Kannistu
Karksi Valla
Kultuurikeskuse juhatei

toomeossest korve punumine. Välläpanek panep meid mõtleme selle rikkuse pääle, mes me esi oleme oma esivanembide käest peränduses saanu. Säälsaman saame tuttaves kah selle kultuuriperänduse jaoge, mes

om tõistel eestlastel süämen. Välläpanekul saap tääda, kudas üliõpilase tähistev Tartun volbrepäevä, kudas Võrumaal taimege tohteredes või kudas mulgi putru teeve.

Mulgi putru tetäs Mulgimaa eri kanten esitmuudu. Välläpaneku vallategemise aal saive kik uvilise pruuvi nellä eri Mulgimaa kihelkonna putru. Karksi kihelkonnast tõive oma pudru ja pudrujutu ütten Alli Laande Lillist, Sinaida Taal Pollist ja publi Tantsivad Mulgid. Paistust kiit

Maire Riit panep Piret Leskovaile Helme kihelkonnast tettu Mulgi putru taldriku pääle. Pilt: Kai Kannistu

suure paatäve ääd putru Metsarõõmu söögitaro omanik Heiki Saar, kes pakk pudru kõrva apurke ja kõrnitsesalatit. Tarvastu kihelkonnast tulli oma pudruge Suistle kooli kokk Imbi Lilloja, Elmest Maire Riit ja Kersti Sirel. Kik pudru ollive oma tegu ja esi nägu. Saime pruuvi magust, mii ja kaalikidege keedet Mulgi putru. Pudru tegemine käis kah egälitel esitmuudu, kel podisi puder liidi pääl, kes panni selle ahju audume. Maik olli kigil ütteviisi ää ja juttust tulli vällä,

et sedä keedetes nii koduden ku kuulen ja söögikohten üttelugu. Sööve nii noore ku vana.

Karksi Valla Kultuurikeskuse avit välläpaneku üles säädä Kristiina Porila Rahvakultuuri Keskusest. Näituse valmissaamise man ollive toes Rahvakultuuri Keskus ja Eesti Vabariigi kultuuriministerium.

Välläpanek om valla 2. jaanuarini 2014.

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Mulgimaa Arenduskoja iistvedäi Piret Leskova ja Karksi valla kultuurikeskuse juhatei Kai Kannistu näituse vallategemise päeväl laase kokku löömän. Pilt: Indrek Palu.

Esi tettu, äste tettu!

Novembrekuu viimätsä puulbe Nommuku lääp Abja kooli vana tüüõpetusemaja uss kääksuge valla. Sissi astuve edimese "Oskan ise" päevä osalise. Mida lähembele saap kell ütetoiskule, sedä rohkemb vana uss kääksup ja sissi astup viil uusi osalisi.

Raasike saginat ja pääle akkap piparkoogitaina tegemine Merle Lubi käe all, kõrvan kambren om sel aal Hülle Haabi keraamikaring.

Piparkoogitaina tegemise man om pallu abikäse. Sulatedes suhkurd, riivites apelsinikuuri. Kigi jaos jakkus tüüd. Tõisen kambren om egäl osalises savipäts kähen ja käip nuputemine, mes sellest tetä. Suure inimese tahave tassit tetä, a latse akkave egätsugutsit kujuksit vuulma. Õpetei Hülle jagap näpunäitit, näituses ei või jäia savi rulumise aal selle sissi õhumulle, mudu küdsäp tass peräst ahjun katik.

Kargame kõrras kambrese, kun tüütep päeväpildiring. Keijo, Laine ja Kaja oodave, pildimassina kähen, kunas tulep mõni uviline ja raasikse aa peräst astuvegi edimese uvilise sissi.

Neile, kellest pilte tetäs, om antu vaba voli ja selleperäst om neid uvitev pildi pääle püündä. Saap peris mitu esierälikku päeväpilti tettu.

Helve Viinapuu (kura kätt) õpp õpeteje Hülle Haabi käe all savist kaussi tegeme. Pilt: Kersti Kutser.

Peräst keskpäevä akkap piparkoogitainas aigamüüdä valmissaama ja savipätses om vällä tulli ilusa tassit/nõu. Egä osaline saap omale pätsi tainast, et sellest 12 tunni peräst piparkoogi valmissaada. Savikuju ja -tassi jääve uutma ahjun küdsätmist.

Poole üte paiku akates Kersti käe all jõulujuuke kokku segäme. Piparkoogikohvi om esierälik ja mekip äste kigile.

Kella üte paiku tetäs Liisi Rääbuse juhatus järgi kamajahu, millest veeritedes kamapalle ja

tetäs juudavet kama. Võip üteld, et kött es jää kellegil tühjäs.

Päevä lõpetuses astuve kik päeväpildituppa vaateme vilme pääliskirjage "Mede inimese".

Tegemist jakkus kigile ja aig lennäs kähku.

Ärä minnen ütlive osalise, et siandsit esitegemise päeve võis edaspidi kah olla. MTÜ Abja Kultuurisepad ei lase sedä suuvi kõrvust müüdä.

Kersti Kutser
MTÜ Abja Kultuurisepad
Mulgi kiil: Kristi Ilves

Karksin olli vana aa jõulumaa

Karksi valla kultuurikeskuse olli 12.-15. detsembreni Karksi ja Lilli külämajade, Karksi mulke mokalaada, priitahtlike ja ansamble „Pool kuus“ abige valla jõulumaa. Siikõrd pühendime oma tegemise perimusaastele.

Jõulumaaale tulli inimese saive vaadete muusikaetendust „Võlukirves“, mille tegelastes ollive segaansamble laulja. Näiemängun sai näta eesti muistenditegelasi, muusikali sääd püüne pääle Triinu Riis, muusika poole iist kand uult Anne Gomaa.

Pääle näitemängu vaatemist saive kik käsitüükambren teguse, tetä esivarki jõuluhehtit ja kullete jõuluõlge pääl pikuten mulgikiilsit vana aa jutte. Ütenkuun pika lavva taga süüdi pidusaia ja juudi pidujuuki. Mängsime vana aa mängu ja tantseme vanu tantse, laulsime ja pruuvsime rammu. Ennustemise abige vaadessime

Vana aa jõulumaaal punatse kuvvege jõulumiiist egä päkäpikke es ole. Jõuluvanal olli sellän vana kasuk ja temä abimihes olli jõulusokk. Pilt: Kai Kannistu.

joba uvve aaste sissi kah. Kikki neid tegemisi kamand jõulusokk, kes avit vana aa jõuluvanal laule ja salmiksit kullele ja kingitusepakke laiali jagade.

Kokku käis mede vana aa jõulumaaal siikõrd üle katesaa latse.

Kai Kannistu
Karksi Valla Kultuurikeskuse juhatei
Mulgi kiil: Kristi Ilves

Tädi Maali käve Tarvastun pidu pääl

Tervusi sös kah! Mia ole iki tede tädi Maali noh! Mõni päe enne viinakuu katetõistkümnendet päevä olli seltsimaja seina pääl kuulutus, et Tarvastun tulep vastse Mulgi lipu õnnistamine ja mitu muud mulke ettevõtmist kah.

Kigepäält tulli minnä Laikivi manu. Sii om ju Aino Tamme ja Andres Renniti latsepõveaigne mängumaa. Mia esi ole kah sääl latsen mängmän käinu. Poisi teive miuge siandse ullu asja, et tõstseve miu kõrge kivi otsa ja kässeve miul kõõrute ek laulda. Nevä esi lätsive ärä ja tullive alla paari tunni peräst tagasi.

Siikõrd olli Laikivi kant kenäste kõrda tettu. Püsti olli pant uhke tääbetahvel ja okasraadist aia asemel olli puuaid tettu.

Maaomaniku kõnelive luulvormin sellest, kudas sii kivi olli ennemb kõrge einä sehen ja luudusemiis Hendrik Relve pidi üten mede enditse kodu-uurja Kaarel Mäeoruge okasraadi alt läbi ruumame.

Kigepäält võtt sõna vallavanemp. Sös laul Mustla koolitüdruk Mariann Ömblus „Mu meelen kuldne kodukotus“ ja rahvarõõvin latse mängseve ümmer laia kivi.

Edesi viis tii kiriku manu. Kokku olli tullu vanu ja nuuri, mehi ja naisi, küll jala, küll autudege Paistust, Allistest, Elmest, Karksist ja Tarvastust muduki kige rohkemb.

Enne jumaleteenistust kanti kirikuse valde ja linne lipu ja veri-

Andres Renniti esäkodu lähikese laia kivi ek Laikivi manu olli kokku tullu ulka rahvast, a kivi esi om sambla sissi kasunu - ju ei käi temä pääl enämb kennigi tantsman-mängmän. Nüüd om kivi kõrvan olemen kah tääbetahvel, kunkottal om kirjan "Kodukotuse" laulu sõna ja nende luumise lugu. Pilt: Helen Vunder.

vastse linaäitsme karva Mulgimaa lipu. Teenistust viisive läbi Tarvastu kirikuõpetei Elve Bender, Villändimaa praost Marko Tiitus ja Elme kirikuõpetei Arvo Lasting. Laul Villändi kammerkuur.

Mudu läits kik äste, aga tilliksit äpärduisi olli kah iki. Kui praost nakas jutlust pidäme, sös küinal sätte maha. Üits kirikuline pands küindle uvvest palame ja praost oid üte käege küindlest kinni.

Mede president esi lei õbenagla lipu sissi. Pääle sedä kanti kik lipu piduligult vällä.

Ütenkuun minti orgu õnneligu Mulgi pere manu. Silla pääle panti kik Mulgi lipu lehvma.

Sai sääl nätä rahvatantsu ja kullete laulu. Sõna võtt kah mede president Toomas Hendrik Ilves, kes arvas, et meil võis olla Mulgi vald.

Praost õnnist õnneligu perekonna sissi. Kuju tei valla üits tubli ja õnnelik Tarvastu valla pere.

Rahvasuu om joba kujude üle nalla kah visanu: „Mesperäst miis on naesest kaugempel, ei tää kas om oma naesege riiun? Ja kik om nõnda tõsitse. Ei tää, kos sii õnn sös om?“ A tegeligult om ju kik äste, egäs kogu aig ei saa kah naarunäoge olla. Me oleme iki ausa, uhke ja järeka mulgi.

Pidu lõpus pakuti kate obesevankre päält süvvä kah, a obesit es ole kunningil näta. Juvva olli peris oma Tarvastu õlut, tumet ja elet karva. Muduki anti iki mulgi putru kah. Viil pakuti ääd veini.

Ku kigil olli kõtu täüs, sös minti üten rivin läbi Mustla vallamaja manu.

Kik Mulgimaa vallavanempe ja linnapäade saive mede vallavanempe Alar Karu käest pakikese, mille sehen olli puha Tarvastu kandi kraam.

Euruliidu lipp olli vallamaja iist vardast maha võetu ja varras olli pikäli mahan.

Tarvastun om õnne tipp – õnnistet sai Mulgi lipp. Elmest tullen kura kätt ütlet tere üits õnnelik Mulgi pere.

Täembe kuun om siin mulke ridu, et tetä üits kõrralik mulgi pidu. Abjan seisäp üits Mulgi miis vaene, sest Elmen om temä naene.

Karksin om pallu santsu – üits paar lüüp sääl tantsu. Paistun istup ütsik miis, kel väige kurb om miil.

Tarvastu nüüd väärt om kiitust – ärä läits ta Euruliidust. Vallamaja ehen õnne tipp – vardan lehvip Mulgi lipp.

Kik vallavanempe ja linnapäde pannive uvve Mulgi lipu vardase ja tõugassive masti püsti.

Kui sii tüü olli tettu, sös kutsuti kik vastremõndit rahvamajja pidusse. Sääl sai rahvas tantsu lüvvä, rahvalikke mängse mängi ja luuletisi kirjute (ma panni ende salmikse kah siia manu, kaege esi).

Nu olli sii alla pikk, väsitev ja õnnelik päe! Nüit jääp pallald uuta, kunas õnnelikku Mulgi perre sünnip kah nelläs laits!

Tädi Maali jutu kirjut üles
Mängle Ants

Värvi kõnelese

Viil viiekümnendide lõpun olli värvel suur tähtsus. Es ole üldse ütškik, määndsit lille kinki või rõõvit kanda.

Kige rohkemb pandseve inimse tähele kõllast värvi. Me kodu ligidel värvse peremiis maja välimise usse elekõllatses. Sii olli ennenägemede asi! Kohe olli kah pilkajit. „Me külän om üts avalik maja!“ õegas Elmi. Kui saadi viil tiidä, et üts peretüdardest ei ole elukommeteld väege kitta, läts asi peris ullus: egäüts kõnel kõllatsest ussest. Kui ma-jaomanigu kuuldseve, et neid pilgates ja naaretas, värvseve na usse tumepruunis. Esiki pallude aastide peräst, kui talumajasis nakati üle lüümä ööveldedu lauduge, es julete maja kõllatses värvi. „Kõllane värv om litsi värv,“ kõnelive inimse.

Ma olli kuvvetõiskune, kui minnu olli kutsutu ütele pulmapidule. Pruudile kingiti lille. Nuur miis Arri, pruudi edimine peigmiis, kinkse kolm kõllast

ruusi. Pruu akas äbist ikma – ta arvas, et tedä peetes alatus...

Tõne värv, kellest pallu kõneli, olli punane. Punatse püksi mihe jalan! Säände asi olli naaruväärt. Latsepõlven näi ma punatsit pükse palland sirkusenarri jalan. Tuhande õessäsaa viiekümne kaessandel aastel tulli meile käimä suguline Kaara Jaan. Mihel ollive punatse püksi jalan... „Kaege ommetigi!“ imestive inimse. Aga pikapääle tullive puuti müügile punatse tressipüksi. Algusen ollive na kirsipunast värvi, peräst peris veripunatse. Punatsit ruuse tahtse egä naene saade – nii kõnelive armastusest... Punaste juustege inimsit pilgati. Säändsil inimestel oliive nägu ja käevarre tedretähti täis. Mia mälete paari tüdrukut, kes oliive selleperäst väege õnnetu...

Me kandin arvati, et pruune silmege inimse om kurja ja alva. Pruune rõõvit kandseve enämbede vanempe inimse.

Mõne inimse es salli potisnist värvi. Na ütlive, et tuu om veneleste värv. Kui me ütškõrd Moskvan käesimi, sis nägimi, et Vene küläden ollive akneraami ja usse kik sinitse. Ummulin olli kah mõnel sedäsi värvitu, sii tähend, et majan ellive venelese. Nemä seletive viil, et kui akneraami om sinitse, sis kärblese pelgäse ja ei lendä tuppä. Aga suurembel osal eestlastel es ole sinitse värvi vastu midägi alba ütelde.

Mihe kandseve iki tumedembit pükse. Kui mihel ollive jalan ele püksi, sällän roosa või lilla pluuse, sis tedä naareti. Üteldi – sii miis om nigu naene.

Kui ma joba kulduuritüüteje olli, peeti meile loengit värvest. Ma sai pallu targembes. Nüüd sai ma tiidä, mesperäst mõnda värvi es sallite. Üts naiskunstnik selet meile, et värvel om inimse elun tohutu tähtsus. Värvse piät mõistma kasute. „Punane värv naeste uulde pääl om väege illus, aga

punane nõna om nii mõnelegi õnnituses,“ kõnel kunstnik.

Sinine värv om viil kangemb kui punane. Kui punatse kleidige naene paist ämärusen piaaigu must, sis sinine om ka õdagu selge ja illus.

Prilla me naarami nende oma aja värvinarruste üle. Nüüd om kõllane kige ilusemb majade värvmises. Kõllatse roosi ja rõõva kõnelese puhtusest ja karskusest. Ma lüü esigi vahel punatse või valge püksi jalga ja lää ilma äbenemede linna või tüüle. Mulle miilis väege sirelililla pluuse. Kui õnnelik om naene (või miis), kedä om õnnistedu kastanipruune juustege! Ütski värv ei alande inimset, kui ta sedä esi ei tii...

Tükike miu edimesest mälestusteraamandust „Lapsepõlve radadel“.

Elmar Orav

Jõulu kodun

Joba tulep jõulutaat, astup miu tuppä, võtap miu põlve pääl ja tiip upa-upa.

Mia laksu talle lüü ja sis loe mia salmi, emäl kõögin jõulusüük ammugi om valmis.

Ku jõulutaat tuast ärä läits, sis esä tarre aste, pooles ikuga mia, laits esä rüppe isti.

Söögilõhn ja küündlesärä unitses tei miu pää, küll om õnnis, küll om ää, kui jõuluaal om kodun pere.

Raudsepa Elli
Tarvastust

Vana mulgi käisive noordel murdekiilt õppemen

Me akassime murdeõpmise Villändin pääle joba 1999. aastel. Akatusen käis kuun esigi viistöistku inimest. Kuunkäimise enges olli Erna-Elise Neimann. Täembetses om meid alla jäänu 8–10 enge, kes käive kuun äste kõrraligult. Ehenotsan om iki Erna, kes om väsimede ja õhutep meid tagast.

Sii kevade teieme projekti Kohaliku Omaalgatuse Programmile (KOP), kost saieme mede tegemiste jaos raasike abi. Kaieme töistege kah jagade perimuse kiilt ja kombit. Olli ju 2013. aastel kuulutet perimuskultuuri aastes.

Septembren käisime Eimtal koolin, kos saieme kokku õpeteje ja lastege ning kõnelime Mulgi murden, näidässime mede puult vällä ant murderaamatit ja kullessim kah laste murdekiilt etteastmisi. Meid võeti süämlikult vastu ja kooli aaluust kõnel õpeteje Imbi-Sirje Torm, kes om õige pallu tennu uurmissi kohapäälsest elust-olust.

Oktoobren saieme kokku Olstre kooli laste ja õpetejege. Olstren om õpeteje Helve

Elätenu mulgi õpessive Olstre koolilastel oma nuuruseaast peri kivimängu. Latse võtiv selle äste omas ja akassive ütten oma õpeteje Helve Hrabrovage kohe imuge mängmä. Elätenu mulgi õpessive Olstre koolilastel oma nuuruseaast peri kivimängu. Latse võtiv selle äste omas ja akassive ütten oma õpeteje Helve Hrabrovage kohe imuge mängmä. Kive viskap parasjagu Helle Helbre. Pilt: Olstre kuul.

Hrabrova joba pallu aastit murdekiilt õpenu. Latse ollive selges õppin näitemängu, mängseve ringimängu ja lugesive murden ilulugemisi. Sellest om ää miil, et sedä esäsäde kiilt ei kõnele pal' lalt vanakse, vaid latse kah.

Mede ringi liikme kõnelive kah raasike oma tegemistest ja andseve latsile mõistatusi. Olli kena kohtumine noorte ja vanade vahel. Pal' lu jõudu õpetejele ja visadust latsile perimuskultuuri oidmises.

Novembren käisime Suistlen ja saieme kokku Elma Mälguge. Temä kõrrald meile põhjaligu Suistle aaluu tunni. Tal om pal' lu pilte ja kirjapanekit Suistle koolist, kavvaagisist õpetejeist ja

koolijuhtest. Pal' lu om mälestusi eelmise aastesaa inimestest ja kotustest. Mitu mede murderingi liiget om säält kandist peri, koolin käinu kohaligen kuulen. Nende jaos olli sii päev õige armas. Na ollive kõrras saanu tagasi oma latsepõlve. Aig katte kähku. Kodu sõiten kaieme ka sedä kotust, kos tulevaaste tulep kolmas mulke laulupidu.

Keväde tullu rükist vällä üits äste tähtis raamat „Mulgi sõnastik“. Seda läap meil kigil vaja, sest pal' lu sõnu om ju ärä unetet. Mede ringike soet ende kah mitu raamatut, et neid edespidi tarvitse.

Nõnda me siin sis toimeteme ja oiame kõvaste kinni vanadest kommetest ja keelest.

Tahas üteldel viil, et mede puult väl' lä antu raamatit „Mulgi keelen ja meelen“.

„Mulgikiilsid ütlemisi“ (kaits jagu) ja kah CDplaat om meil tävveste olemen. Nii aviteve kah murde õpmise man ja neid võis egän koolin olla.

Luu kirja pannu murderingi liige
Leili Weidebaum

Lastele

Nuur külm ja vana külm

Eesti muinasjutt

Nuur külm ja vana külm astsiv müüdä tiid ja kõnelive ütstöisege. Nuur külm ütlet: „Mia lää mõtsamiist külmeteme.“

Vana külm ütlet: „Mia lää rikast kaupmiist külmeteme.“

Nuur külm läits mõtsamihel järgi ja karas mihe kaska külgi. Mõtsamiis jõus mõtsa, nakas puid maha võtma. Tei nõnda kõvaste tüüd, et nahk läits sellän lämmes. Ai viimate kaska kah maha. Nuur külm paet ennest kaskakäisse sissi, külmet käisse ärä.

Akkap miis kodu mineme, võtap kaska, tahap selgä aade – ei saa kaskat liigutegi, sest käiss om kõvas külmänu.

Sis panni miis kaska kannu pääle ja and sellel kirvesilmäge tubliste pihta. Pess senikavva, kui käiss olli pehmes saanu, ja ai sis kaska selgä. Pessmisege sai nuur külm õite rängaste viga, tal olliv küllekondi puha purus.

Vana külm läits rikka kaupmihe selgä. Sii sõit uhke saanige, kallist nahast kask sellän. Vana külm tükk kaupmihe kaska ala. Säälmuudkui pitsit ja külmet kaupmiist. Kaupmiis akas külmä pärast võbiseme ja õik voorimihel üttepuhku: „Sõida kähkumb, väige külm om!“

Aga külm olli kaska all ja muudkui pitsit.

Sõitsive seni, ku enämb es jõvva kannate. Sõs lätsive üttele tallu lämmese. Ku kambrese sissi astsive, tükk külm kaska alt vällä ja karas ussest vällä, endel ää miil, et rikast kaupmiist sai külmete.

Astup sis vana külm jälle müüdä tiid. Nuur külm tulep lombaten vastu – vigane. Vana külm muhelep ja küsip: „Kudas siul läits kah?“

„Miul om küllekondi puha purus.“

Vana külm naarap: „Näet, pojake, nüid sait õppust – tüümihe külgi ei massa enämb ilmangi puttu.“

Mulgi kiil: keeleõpja kuulmeistre

Keeruge küsimise

Kunkottale võive kik istu, aga sa esi ei või?

Mes sii om, mes Talnan süväs, a Mulgimaal pandas selgä?

Kunkottal seis vesi ku post?

Kel ei ole ürrätust egä otsa?

Mes sa näet kinniste silmege?

Mes käip üte äste tettu saapa manu?

Mes saap, ku sa terve pudeli limunaati ärä juut?

Mes om kalamihel ja ämlikul üttemuudu?

Miandest kausist ei saa midägi süväs?

Kudas saap olla, et kaits üte pere last, kes om sündinu üte tunni sihen, ei ole katsiku?

Via küsimus ja õige vastus jutige kokku!

MÕLEMBIL OM VÕRGU;

TÕINE SAABAS;

TÜHJÄST KAUSIST;

OMAENDE SÜLLE;

SÕÖRIL;

UND;

PUDEL SAAP TÜHJÄS;

NA OM KOLMIKU;

KÖRT;

LAASI SIHEN.

Värvi esi!

Tii järgi mulgi mustrit ja värvi nii ärä kah!

G	H	L	Õ	I	K	U	S	J	Ä
J	R	E	A	S	D	L	R	K	N
T	A	E	L	K	H	I	M	B	I
U	L	A	I	O	P	Ü	L	J	E
Õ	H	D	N	S	G	H	Ö	L	Õ
S	A	A	E	I	R	T	D	E	K
Ä	M	G	U	I	P	N	P	H	L
V	N	Ä	Ä	R	I	O	Ü	E	M
E	J	E	T	Ü	R	S	G	V	N
V	B	Ä	K	I	U	L	U	Õ	J

Sii ruute sissi om ärä paetet kigi kuude rahvakiilse nime: NÄÄRIkuu, KÜINDLEkuu, URBEkuu, MAHLakuu, LEHEkuu, JAANIkuu, EINÄkuu, LÕIKUSkuu, MIHKLEkuu, PORIKuu, ENGEkuu, JÕULUkuu. Otsi vällä! Kae lugede edes- ja tagaspidi, alt üles, ülevest alla ja viltu kah!

Saada keeruge küsimiste vastusse 15. veebruaris e-kirjage aadressi pääle ajaleht@mulgikultuur.ee või ariligu kirjage Mulgi Kultuuri Instituuti: Pärnu mnt 30A, Abja-Paluoja, 69403, Viljandimaa, märgusõna "Lastelehe vastused". Kirjute manu oma aadress. Vastanu laste vahel loosime vällä auinna.

TULEMEN

Abja kultuurimajan

- 01.01 kell 00.30 uvve aaste pidu ansamblege MaMa
- 09.01 kell 18.30 mälumängu III jagu
- 18.01 naiskuure laululaager
- 27.01 kell 18 P. Kerese mälestusturniir malen
- 29.01 kell 18.0 „Muusika Eestimaale” – laveritrio Dorpat konsert
- 30.01 kell 17 „Meelespea” klubi piduõhtu
- 13.02 kell 18.30 mälumängu IV jagu
- 16.02 kell 12 Abja muusikakooli sõbrapäevä konsert
- 24.02 Eesti Vabariigi aastepäevä tähistamine kell 10 vilmiommu, kell 11 konsert-aktus
- 27.02 ja 27.03 kell 17 „Meelespea” klubi piduõhtu
- 13.03 kell 18.30 mälumängu V jagu

Mustla rahvamajan

- 10.01 kell 20 Kuusepidu, konsert
- 20.02 kell 10 Tarvatu valla lasteaiade vabariigi aastepäevä konsert
- 04.03 kell 13 memme piave vastlepäevä
- 14.03 kell 20 Tarvatu valla esitegevuslaste kevädkonsert
- 27.03 kell 10 tiatrekunsti õpikammer

Karksi valla kultuurikeskuse

- 21.12. kell 20 jõulupidu: Karl Madis ja ansambel Karavan
- 27.12. kell 17 kinu: kigeperevilim „Teekond jõulutäheni”
- 31.12. kell 22 uus aaste tulep tantsuge: ans C-Duur ja DJ Lauri.
- 02.01. kell 16 väljapanek „Eestimaa loodusfoto 2013”
- 07.01. kell 18 jõulukuuske palutemine
- 08.01. kell 19 kinu „Mandariinid”
- 13.01. kell 19 Mulgimaa arenguprogrammi arutemine
- 15.01. kell 17.30 mälumäng
- 17.01. kell 18 Muusikamuuseumi juubelikonssert
- 18.01. kell 19 maakonna seltskonnatantsijade päe, ansambel Tremolo.
- 24.01. kell 17 Hõbeniidi õhtu
- 26.01. kell 17 Kuressaare Linnaatri tükki „Wally kohvik”
- 01.02. kell 16 konsert – Sakala miiskuur ja sõbra
- 03.02. kell 15 Karksi Valla Kultuurikeskuse käsitüüriingijä tүүde näitus.
- 03.02. kell 16 näitus „Fotokonkurss - Avasta Mulgimaad” vallategemine.
- 07.02. kell 15 noorde tantsuvõistelus
- 14.02. kell 19 Tantsvide mulke sõbrapidu
- 16.02. kell 17 konsert „Muusika maale” – Rein Rannap
- 24.02. kell 11 lille panek Vabadussõda ausamba manu, kell 12 EV 96 konsert-aktus
- 03.03. kell 16 A.-H. Öuna maalinäitus
- 04.03. kell 17 vastlepäev
- 08.03. kell 20 naistepäev ansamblege PS Troika.
- 14.03. kell 17 Hõbeniidi õhtu, ansambel Hõbeniit 30
- Kinu** 22.01, 05.02, 19.02, 05.03 ja 19.03. kell 19.00

Riidajen

- 07.01 jõulukuuske palutemine
- 18.01 üükinu - muinasjutt
- 07.02 tantsuõhtu
- 15.02 Valgamaa memmekside taline tantsupäe

Tõrva kirik-kammersaalin

- 10. jaanuarini päevapildinäitus „Mulgimaa eng ja vaim”

Ummulin

- 11.01 kell 16 Kolme Kuninga lõke, jõulukaunistuste võistluse võitjide kitmine, tulekuju, Kolme Põrsakse täadustiater.
- 14.02 kell 20 vallatu valentiniapäeva vidjudisku.
- 04.03 mitmekultuuriline vastlapäev, saame tuttaves maslenitsa kommetege.

MULGI KULTUURI INSTITUUT

om Mulgimaa omavalitsuste mittetulundusühendus, mille päämine iismärk om Mulgimaa elu edesiviimine ja mulgi murdekeele ja kultuuri elunoidmine.

Mulgi Kultuuri Instituut võtap tüüle

JUHATUSE ESIMIHE

Esimihe tüü om instituudi edesiviimine säet sihke järgi, Mulgimaa arenguprogramme väljänuputemine ja nende elluviimine.

Esimihe käest nõudas:

- kõrgembet aridust
- mulgi kultuuri ja Mulgimaa elu-olu tundmist
- ääd inimestege läbisaamist ja mõistmist töiste ihen üles astu
- oma sihkel kindlas jäämist, ääd pääleakkamist ja asjest arusaamist
- autujuhiluba ja oma autu kasutemise võimalust
- projekte iistvedämise kogemust.

Kandidiirmise jaos saata avaldus, eluluu üleskirjutus üten soovitejide andmidege, koolitunnistuste koopias ja ende soovitemise kiri **10. jaanuaris 2014** aadressi pääle Posti tn 52e, Mustla 69701, Viljandi maakond või e-postige: alar.karu@tarvatu.ee Küsi manu tel 517 2437.

Mulgimaa mälumäng II

- 22. jaanuaril** Viiratsi koolimajan
- 26. veebruaril** Mõisakülä kultuurimajan
- 26. märtsil** Ala rahvamajan

Akatus egä kõrd kell 19, küsi manu tel 5198 1363, Kai Kannistu.

Ummuli jõuluvana om Mulgi kuvvege

Ummuli om jõulu-uutus: iluse jõolukaonistuse om kerkinu mitmede kohta. Egän pussipiätusen om päkäpiku, kes tekitese jõolumeeleolu. Mulgi

Ummuli musta Mulgi kuvvege jõulumis om joba kuulsas saanu nii kodukandin ku kogundi väljamaal. Vallavanemb usup, et mõne aaste peräst tulep kigi Mulgimaa laste manu just siande jõulutaat ja punatse kuvvege miis om unetet. Pilt: Enn Mihailov.

mihele suurtti veeren om seltsi tulluve päkäpikk ja Mulgi jõoluvana. Inimestele miildise säändse uvve kaonistuse. “Nii om nii iluse ja tekitese pühäde meeoleolu,” kitse külänaene Mall. Ka Rosalindale miildise nii asja: “Nii ommave kenä ja omaperätse päkäpiku. Na tegeve meele kohe rõõmsambes!”

Vallavanemb Enn Mihailov avaldes suurd tänu me koduvalla nobenäppele. Nii tubli inimese om Nevi Jaanimäe, Merle Koskelainen, Külli Starke, Maie-Maili Lend, Aire Altosaar, Aime Kaseorg, Evelin Lust, Tõnu Loos, Kersti Sirel, Maire Riit. Nende inimeste tüü ja mõtete varal om valminu ja rõõmustese me silmi ja süät tammeallii pääl iluse Mulgi

mustrege kinda ja jõoluimet toova päkäpiku.

Suur tänu teile, OÜ Valga Puu ja Andres Olesk ning AS Estplant ja Ave Bachmann. Tänu teile om Ummuli kooli ihen ja valla asutusten jõolukuuse.

Mede vallavanemb arvas viil, et mede jõoluvanal piät sällän oleme Mulgi kuub, mitte Coca-Cola virma reklaamist peri punane palit. Uhke Mulgi kuvvege jõulumis võip sama äste jõulurõõmu tuvva ja om peris mede ende oma.

Pühäderõõmu ja ääd uut aastet kigile!

Elmar Orav

Ummuli raamandukogust

Uvvembet lugemist

Mulke Almanak nr 23

Juttu om nii Halliste kihelkonna päeväst ku kultuuripäeväst Mooste mõisan. Täädust saap kah perimusaaste saavutustest Mulgimaal, Eesti Kultuuriseltse Ühenduse suvepeost, Mulgi Kultuuri Instituudi tegemistest jpm. Osta saap Mulke Seltsist.

„Halliste kihelkonna-päeval 2013. aastal”

Päeväpildi Halliste kultuuripäevä tegemistest - meenutustepengi vallategemine, Halliste kirik, koolimaja jpm. Osta saap Mulke Seltsist.

„Tosin lastelugu Mulgimaalt”

Raamatuksen om 12 mulgi-külset tõeste sündinu luukest, egä luu man Merike Kiiviti joonistus kah. Osta saap Tarvatu raamatukogust.

Mulgi Kultuuri Instituudi väljanne Üitsainus Mulgimaa

Ajalehe väljandmist toetab „Mulgimaa kultuuriprogramm 2010 - 2013”

Toimetus:

e-post: ajaleht@mulgikultuur.ee
post: Mulgi Kultuuri Instituut, Pärnu mnt 30a,
Abja-Paluoja, 96403 VILJANDIMAA
toimetaja: Kristi Ilves, tel. 5344 8176
tiraaž: 3000, küljendus ja trükk: OÜ Vali Press

Toimendusel om voli kirjatükke parande ja lühembes tetä.

